

РЕЦЕНЗИЯ

от

Проф. дин Кирил Йорданов

На дисертацията на **Кирил Валентнов Младенов**

На тема:

Асирийският цар Асархадон (681-669 г.пр. Хр.)

Още във „Въведение в проблематиката и изворите“ младият изследовател е изяснил подробно целите, методологията и структурата на дисертационния си труд. Хронологически са разгледани основните извори – асирийските царски надписи, които имали древна традиция – от 13 век пр.Хр. до управлението на Асархадон. Напълно естествено е отделено специално внимание на тържествените царски надписи (с. 5-15), както и на цилиндрите от Калху от 676 г. пр. Хр. (с.15-17). Следва текст-критичен разбор на Nin B, който е особено важен за изследването (с.31-33), както и на Nin A и Kalhu A (с. 31-33). Сравнителният анализ върху тях е много сполучлив. Специално внимание е отделено на царските надписи на владетеля след кампанията му в Египет през 671 г. пр. Хр. (с. 40-45). Логично следва изследване на царската титулатура в надписите, което е от съществено значение за проучването. То е подкрепено от кратък, но важен екскурс върху историческата география на царските надписи и кореспонденцията на владетеля с вавилонските жреци и учени (с. 57-73), както на царските пророчества и на административните и съдебни текстове. Специално внимание е обърнато на нововавилонските хроники, подредени в таблици (с. 82-90). Първата част на дисертацията завършва с кратък

преглед и коментар на библейските, египетски и класическите гръцки извори, във вида, в който те са запазени (с. 93-98).

Втората част е посветена изцяло на цар Асархадон и историческите факти, свързани с неговото утвърждаване като върховен владетел. Като следва стриктно информацията от изворите, дисертантът описва живота му преди интронизацията, допитването до божествата, което му дава основание да претендира за властта, както и политическите интриги довели го до трона (100-113). Специално внимание е отделено на западната му политика до завладяването на Египет. Събитията са разтълкувани в подробности, следвайки изворния материал и интерпретацията му в модерната историография (с. 115-120). Отразени са в пълнота конфликтите с кимерите през 679 г. пр.Хр., политическите отношения с филистимските държави, Трансйордания, Юдея, Кипър и арабите (с. 120-144).

На базата на писмените извори, включително и царските надписи, са подробно изследвани кампаниите на Асархадон в Египет. Очертани са завладените територии и е разгледано административното им управление между 674 и 669 г. пр. Хр. В подробности са проучени военните сблъсъци, политическите, административни и икономически отношения с Вавилония, както и строителството на храмове и сгради извън Вавилон и Асирия (с. 186-246). К. Младенов проследява в рамките на запазената информация и дипломатическите и политически отношения със съседните Урарту и Шубрия (с. 247-256). В разказа за отношенията между Асархадон и скитите би могло да бъде прибавено и мнението на известния руски учен А. Иванчик (Накануне колонизации, Москва-Берлин 2005), който допуска възможен династически съюз между асирийския цар и скитския владетел Бартатуа (с. 260). Оскъдните изворни сведения са причината да бъдат проследени в по-общ план отношенията с Манея,

сблъсъка с Мидия и относително стабилен мир между Асирия и Елам в контекста на честоменящите им се взаимоотношения (с. 260-277).

Част трета от дисертацията е изцяло посветена на личността на цар Асархадон. Освен класическата схема за изграждането на исторически образ въз основа на събитийните данни и оценките от изворите, са приложени и модерни изследователски методи на психоистория и психоанализа. Проследена е историята на Сенехириб, чийто наследник е Асархадон. Описани са младежките му години до 681 г. пр. Хр. (с. 285-295). Особено внимание заслужава параграфът „Асархадон и учените“. Информацията се основава на дворцовите архиви. В него са отразени и заболяванията на владетеля и, което е по-интересно, методите за лечение, които прилагали съвременните медици (с. 295-308). Дисертантът е проучил доста подробно клинописните текстове, които проследяват отношенията на владетеля с т. нар. магнати. В един интересен договор с местен управител са дадени указания за действия при евентуален опит за преврат и запазването на властта за наследника Ашурбанипал. Освен това тези документи дават възможност да се проследят службите в двореца и личностите, които са ги заемали в посочения период (с. 308-318).

В събитийен план е проследена и реакцията на аристократичния елит на реформата на Асархадон, който обявил синовете си за царе на Ниневия и Вавилон и последвалата разправа с голяма част от опозицията.

В заключението докторантът отбелязва проблемите около хронологията на събитията по време на царуването на Асархадон, породени от неяснотите в последователността на фактите, изложени в наличния изворен материал. Въпреки това е несъмнено, че при неговото управление е достигнат връхът на политическата и икономическа експанзия на империята на запад, север и североизток. Акцентът на авторския интерес сполучливо пада върху развитието на търговията и

възникването на нови търговски центрове, които директно обогатявали царската хазна. Икономическата доминация водела след себе си и политическа зависимост, а това правело царската власт на Асархадон в завоюваните земи всеобхватна, въпреки формалната независимост на местните владетели.

Разглеждайки живота и управлението на цар Асархадон, К. Младенов безспорно има основание да изгради и свое мнение относно личността му. Това му позволява да създаде „психологически портрет“ на царя. Според него той е „изключително способен и умел владетел – политик и завоевател“. Той отхвърля тезата за психическата му нестабилност като основна характеристика, като смята, че това е било състояние на един ограничен период от живота му. Машабните военни действия и дипломатическите му успехи би трябвало да потвърждават, че е бил силна и харизматична личност.

Към дисертацията са приложени карти, в които нагледно е представена реализацията на агресивната политика на владетеля (с. 330-346), както и богата библиография.

Авторефератът отговаря на изискванията. Той е подробен и дава ясна представа за научните приноси на дисертацията. Като приложение са прибавени и публикациите на К. Младенов по темата.

Качествата на проучването ми дават основание да оценя текста като подходящ да бъде публикуван на европейски език, с надеждата да бъде достъпен за по-широка научна публика.

* * *

В заключение – дисертационният труд е добре структуриран, с балансиран исторически разказ, основан на солидни изворови данни.

Текстът на дисертацията показва възможностите на един бъдещ сериозен изследовател на проблемите на Асирийската империя и това ми позволява с удоволствие да предложа на уважаемото жури да присъди на Кирил Валентинов Младенов научната и образователна степен *доктор*.

София

8. април 2017

проф. дин Кирил Йорданов